

Fritidsforbruk og bærekraftig utvikling: En del av problemet, eller en del av løsningen?

Innledning på oppstartskonferanse Miljø 2015

Thon Hotell Arena

Lillestrøm 18.-19.11 2008

Arrangert av Norges forskningsråd

Carlo Aall (Vestlandsforskning)

Hva skal jeg snakke om

- **Bakgrunn**
- **Et fritidsprosjekt i to faser**
- **Resultat fra Fritid 1-prosjektet**
- **Status i Fritid 2-prosjektet**

Bakgrunn

- **Miljø**
 - Forskning og politikk i stor grad rettet mot problematikk knyttet til produksjon **Utvide!**
- **Forbruk**
 - Forskning og politikk i begrenset grad opptatt av å skille ut fritid som egen forbrukskategori **Utvide!**
- **Fritid**
 - Forskning og politikk i liten grad rettet inn mot å problematisere miljøkonsekvenser av fritidsaktiviteter **Utvide!**
- **Resultat**
 - Forestillingen om at mer fritid gir mer bærekraft **Utfordre!**

Et fritidsprosjekt i to faser

- **Fritid 1-prosjektet**

- Tittel: “Environmental aspects of leisure time consumption: Theoretical developments, empirical analysis and normative discussions”
- Hovedproblemstilling: Hva er miljøkonsekvensene av det norske fritidsforbruket?
- Finansiert: RAMBU programmet
- Gjennomført av: SIFO (prosjektleder) og Vestlandsforskning
- Varighet: 2005-2006

- **Fritid 2-prosjektet**

- Tittel: “Leisure and Sustainable Development: part of the problem or part of the solution?”
- Hovedproblemstillinger: (1) What are the drivers of leisure-time consumption with respect to both structural and individual elements, and (2) what means and policies can be developed to a) reduce the environmental impacts of leisure-time consumption, and b) enhance the transfer of low-impact practices from leisure to every-day consumption?
- Finansiert: Miljø 2015 programmet
- Gjennomført av: Vestlandsforskning (prosjektleder), SIFO og NTNU
- Varighet: 2008-2010

Noen hovedresultater fra Fritid 1-prosjektet

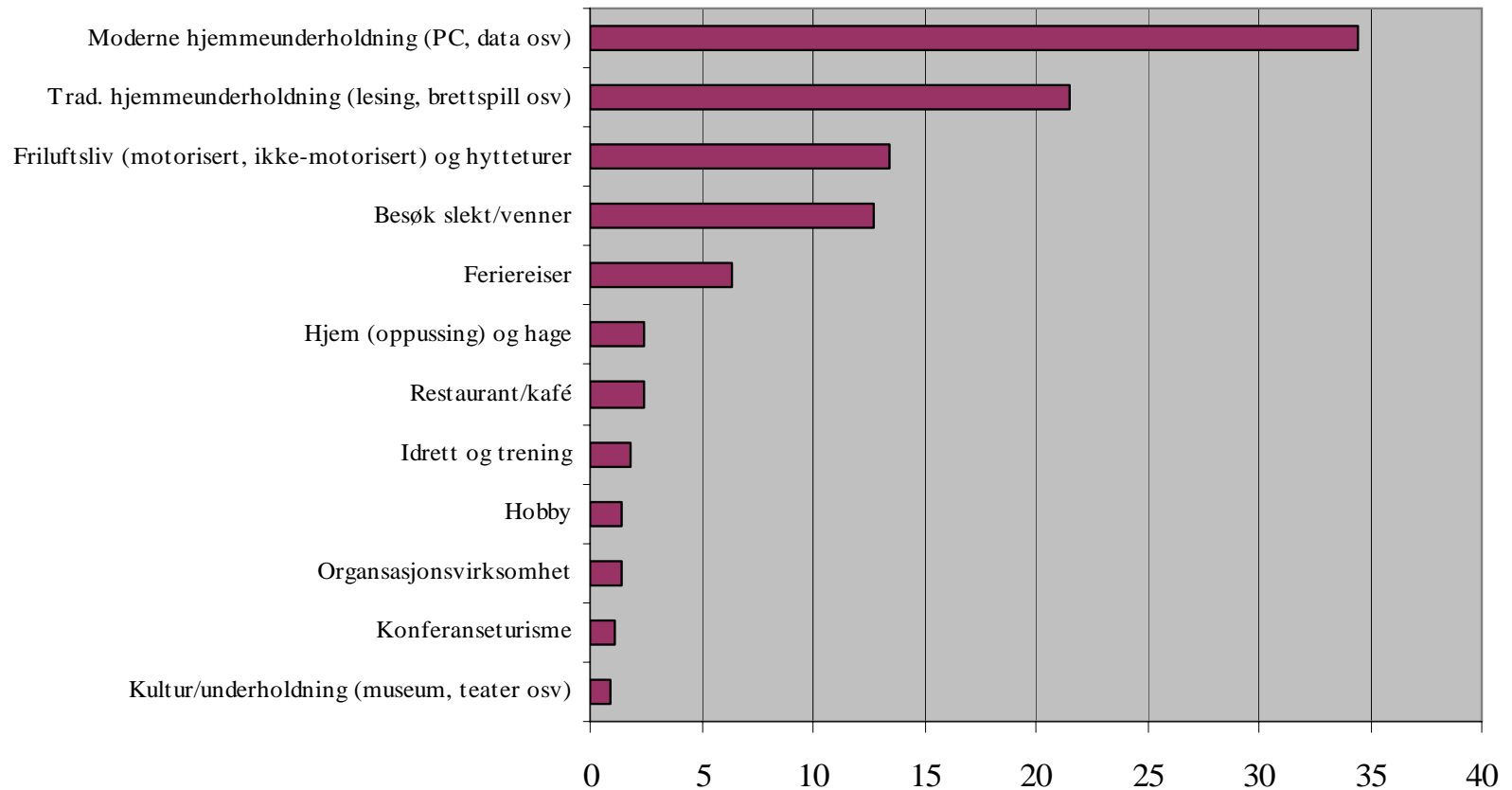
- **Hvordan kan vi avgrense fritidsforbruket?**
- **Hva er omfanget av fritidsforbruket?**
- **Hva er miljøbelastningen fra fritidsforbruket?**

Hvordan kan vi avgrense fritidsforbruket?

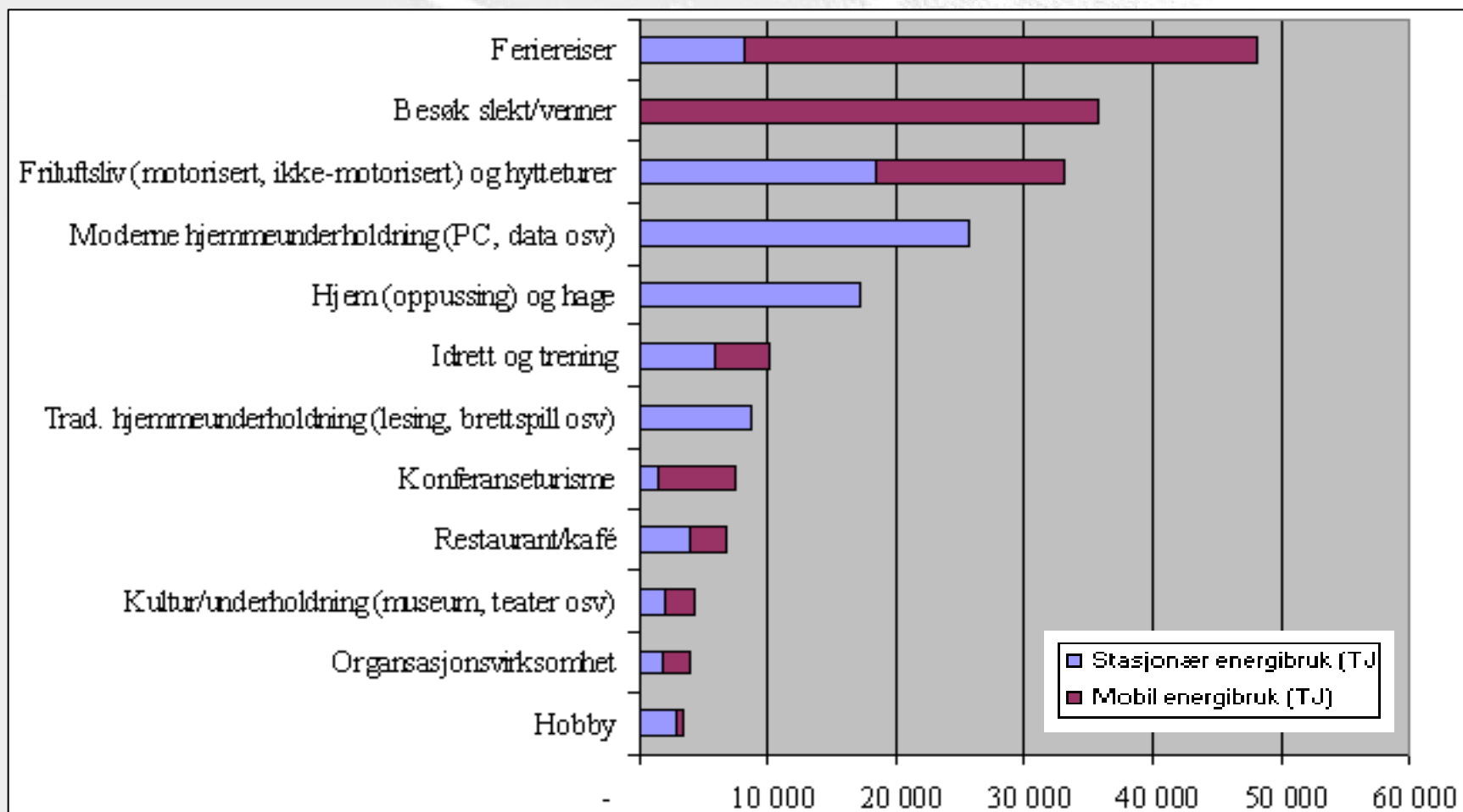
	Produksjon	Skole	Reproduksjon	Rekreasjon
Bunden tid	1) Arbeidslivet	2) Lovpålagt og yrkesrettet skolegang	3) Husarbeid og omsorgsarbeid	4) Organisasjonsliv og frivillig arbeid
Ubunden tid	5) Velferdstiltak i arbeidslivet (f.eks konferanseturisme)	6) Den frie skolegangen (f.eks hobbykurs)	7) Det frie dagliglivet (f.eks shopping)	8) Ferie og fritid

Hva er omfanget av fritidsforbruket?

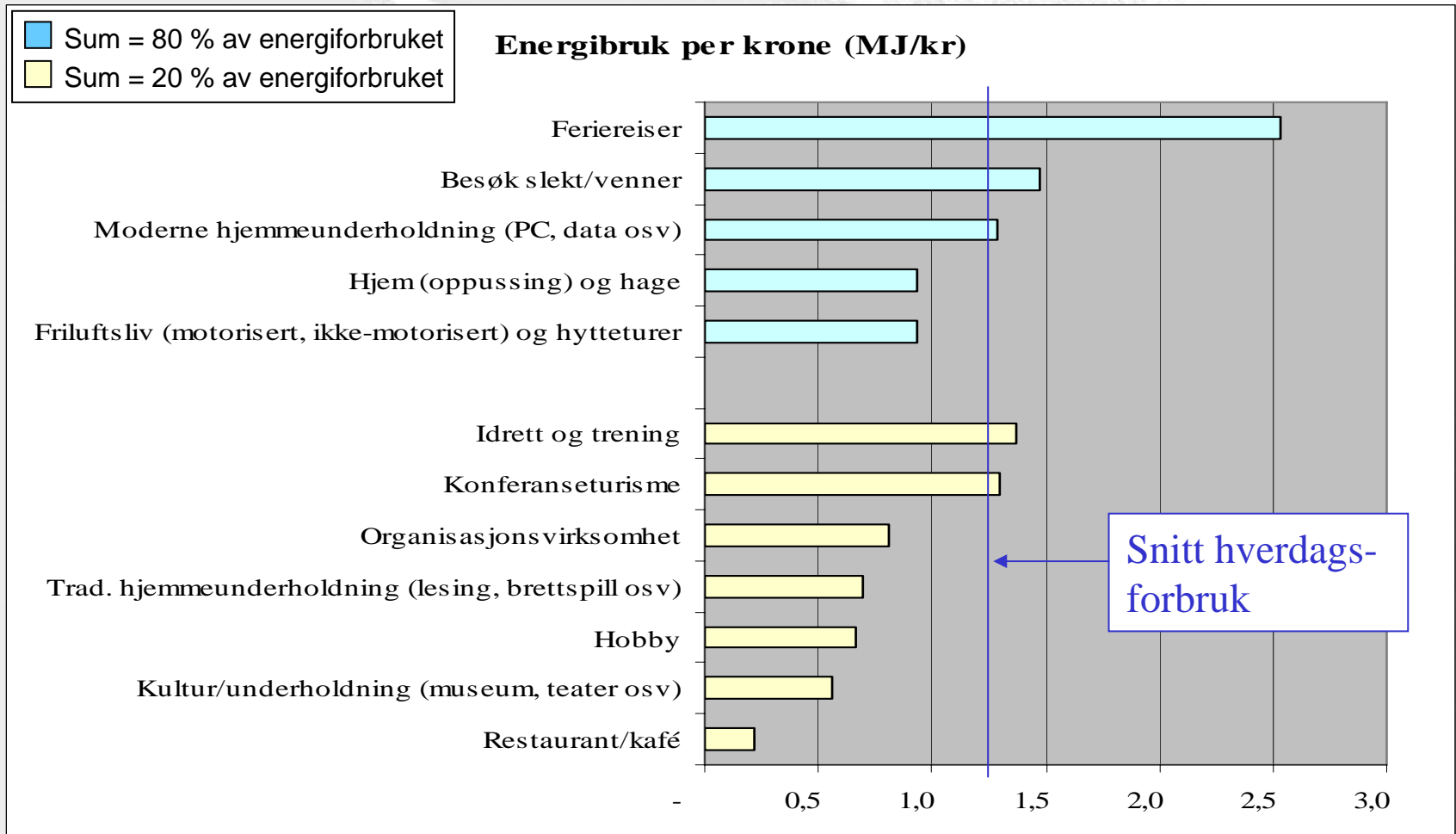
Tidsbruk (prosent av samlet tidsbruk)

Hva er miljøbelastningen fra fritidsforbruket?

Hvilke aktiviteter er mest energiintensive?

Utviklingen av fritidsforbruket 2001-2005

- **Framvekst av "fritidssamfunnet"**
 - Kroneforbruk til "kultur og fritid" øker dobbelt så mye som det øvrige private forbruket
- **Energiintensivering**
 - De mest energiintensive aktivitetene øker mest; antall utenlands fritidsreiser med fly +87% mens stagnasjon i kroneforbruk til restaurantbesøk
- **Mobilitetsøkning**
 - +20% i antall innenlandske ferie- og fritidsreiser
- **Motorisering**
 - + 180% (i vekt) for import av fritidsbåter
- **Tingliggjøring**
 - + 100% (i vekt) for import av sportsutstyr
- **Urbanisering**
 - + 29% (i gjennomsnittsareal) for nybygde hytter i Norge

Fritid 2-prosjektet

- **Casetilnærming for å belyse følgende spørsmål:**
 - Hvordan har fritidsforbruket utviklet seg?
 - Hva påvirker utviklingen av fritidsforbruket?
- **Fire case**
 1. Fritidsklær og -utstyr (SIFO)
 2. Hytter (NTNU)
 3. Fritidsbåter (SIFO)
 4. Fritidstransport (Vestlandsforskning)
- **Oppsummering av casene**
 - Dialogseminar med relevante aktører innen fritidssektoren
 - Konkludere omkring mulige virkemidler for å a) redusere miljøpåvirkningen av fritidsforbruket, og b) styrke overføringen av handlemåter som gir liten negativ miljøeffekt fra fritidsforbruket til hverdagsforbruket

Case 1 Fritidsklær og –utstyr: casedesign og status

- **Metoder for datainnsamling**
 - Feltobservasjoner
 - Analyse av frilufters “garderober”
 - Diskursanalyser ut fra innhold i ”fritidsklær- og utstyrsmagasiner”
- **Aktiviteter vi skal studere**
 - Skigåing og tilknyttede aktiviteter
 - Sykling
 - Gåing og jogging
- **Status**
 - Feltarbeid ferdig i februar 2009
 - Startet diskursanalyse og rekruttering av familier for “garderobeanalyse”

Case 1 Fritidsklær og –utstyr: foreløpige erfaringer

- Stor økning i teknisk kompleksitet
- Sterk spesialisering
- Stor variasjon i spesialisering og kompleksitet
- Forventninger om "riktig" (og dyrt) utstyr kan i noen tilfeller være en barriere for deltakelse i friluftslivsaktiviteter, i andre tilfeller et grunnlag for å rekruttere nye grupper inn i friluftslivet
- Særlige miljømessige utfordringer knyttet til produksjon, bruk og kasting av "høyt teknologiske" fritidsklær (gore tex, teflon og nano-partikler)

Case 2 Fritidsboliger: casedesign og status

- **Metoder for datainnsamling**
 - Spørreundersøkelse
 - Kvalitative intervjuer
 - Arkitekturanalyser
- **Hva vi skal studere?**
 - Mønstre som beskriver kvantitative sammenhenger mellom husholdninger og deres fritidsboliger og "førstehjem"
 - Sammenhenger mellom holdninger til, bruk av og arkitektoniske egenskaper ved fritidsboliger og "førstehjem"
- **Status**
 - Sammenlignende studie av to nye prosjekter (fritidsleiligheter og byboliger) gjennomført
 - Spørreundersøkelse ute nå
 - Intervjuer foretas til våren

Case 2 Fritidsboliger: foreløpige erfaringer

- **Skillet mellom fritidsboliger og ”førstehjem” blir stadig mer utydelig**
 - I mindre grad komplementære arenaer, mer like i teknisk standard, kvaliteter og utbyggingsform (grad av urbanitet)
- **Bør ”Escape-teorien” revurderes, altså at folk først og fremst drar på hytta for å flykte fra byen mas og kjas?**
 - Hvilke implikasjoner gir i tilfelle dette i et bærekraftsperspektiv?

Case 3 Fritidsbåt: casedesign og status

- **Metoder for datainnsamling**
 - Feltobservasjoner (i en hjemme-, gjeste- og uthavn)
 - Kvalitative intervjuer
 - Diskursanalyser ut fra innhold i "fritidsbåtmagasiner"
- **Vi skal studere**
 - Selve bruken av båt
 - Holdninger til miljø ved bruk og kjøp av båt
- **Status**
 - Ferdig med feltobservasjoner I tre utvalgte lokaliteter
 - Ferdig med dybdeintervju av 26 båteiere
 - Ferdig med oversiktsintervjuer av representanter for båtbutikker og – produsenter
 - Startet med diskursanalysen

Case 3 Fritidsbåt: foreløpige erfaringer

- **Hvilke endringer skjer?**
 - Nye deltakere og nye eiere
 - Båtstørrelsen øker
 - Høyere krav til utstyr i båtene
- **Hvorfor skjer endringene**
 - “Trefotsyken” skjer ikke lenger gradvis, men i større ”hopp”
 - Økt tilbud på ”spesialpakker” fra forhandlere driver opp kravet om størrelse og standard på båter
 - Økende krav om komfort, knyttet opp mot fritidsbåten som en type hytte, øker etterspørselen etter ekstrautstyr og stadig større båter
 - Nesten totalt fravær av miljødebatt knyttet til bruk av fritidsbåt, både blant båtneiere, interessegrupper og myndigheter
- **Konsekvenser av disse endringene**
 - Både individuelle og strukturelle forhold er med å hindre enkeltpersoner å tenke og handle mer miljøvennlig når det gjelder både kjøp og bruk av fritidsbåter
 - Derfor en krevende oppgave å gjøre bruk av fritidsbåt mer miljøvennlig?

Case 4 Fritidsmobilitet: casedesign og status

- **Metoder for datainnsamling**
 - Feltobservasjoner
 - Kvalitative intervju av forbrukere og ulike aktører
 - Transportstatistikk
- **Reisemål vi skal studere**
 - Hytteområder (Geilo, Oslofjorden)
 - Fritidsbåthavner (3 stk som case 3)
 - Friluftsområder (bynært område; Nordmarka og fjellområde; Geilo)
- **Status**
 - Ferdig intervju knyttet til fritidsbåthavner, hytteområdet ved Oslofjorden og Nordmarka
 - Gjennomført første intervjurunde på Geilo

Case 4 Fritidsmobilitet: foreløpige erfaringer

- **Friluftsområder i bynære områder**
 - Mange som går, sykler eller reiser kollektivt til/fra område, men disse eier ofte ikke bil
 - Folk bruker ikke bil fordi de "må" – men fordi de "kan"
- **Hytteområder**
 - Utstrakt bruk av bil til/fra hytta
 - Skyldes bekvemmelighet eller nødvendighet?
- **Fritidsbåter**
 - Mer varierende hva som blir valgt av transportmiddel til/fra havna
 - Bilbruk også her styrt mer av bekvemmelighet enn nødvendighet?
- **Generelt**
 - "Miljø" blir hovedsakelig assosiert med "søppel" – i langt mindre grad med "transport"

Perspektiv på den avsluttende drøftingen i Fritids 2-prosjektet

Miljøkonsekvensene av norsk sluttforbruk (2005) målt i energiforbruk

